DE
PANYASSIDIS AETATE

QUID STATUERINT VETERES

explicare conatus est

Rudolfus Kraufse.

Hannover 1890.

Hofbuchdruckerei der Gebrüder Jänecke.

De Panyassidis aetate apud veteres fuerunt opiniones duae de quibus apud Suidam s. v. Πανύασις haec feruntur:

ὁ δὲ Πανύασις γέγονε κατὰ τὴν οη' ὀλυμπιάδα· κατὰ δέ τινας πολλῷ πρεσβύτερος· καὶ γὰρ ἦν ἐπὶ τῶν Περσικῶν.

Locus dubitationem magnam habet quia in verba πολλῷ πρεσβύτερος ea quae sequuntur non conveniunt quanquam conventura se verbis καὶ γὰρ indicant. Nam γέγονε et ἦν verba cum inter se respondeant ad eundem aetatis gradum referenda sunt. Numerus autem olympiadis 78 codicum omnium consensu constat. Itaque aetatis discrimen quod loco nostro astricte composito verbis πολλῷ πρεσβύτερος significari possit verba ἐπὶ τῶν Περσικῶν nullo modo admittunt quamvis aliter sint ab aliis intellecta.[1]) Si enim ad Xerxis expeditionem referuntur quae in ol. 75. 1 cecidit, trium olympiadum discrimen efficitur quod nimis exiguum est quam ut verbo πολλῷ respondeat. Etiamsi autem propterea quod Eusebius Arm. et Hieronymus Panyassin ol. 72. 4 illustrem haberi dicunt verba ἐπὶ τῶν Περσικῶν ad annum pugnae Marathoniae referuntur quae ol. 72. 3 fuit, tamen intervallum satis magnum non efficitur, praeterquam quod hoc loco verba ἐπὶ τῶν Περσικῶν ad illud tempus significandum parum perspicua ac prorsus inepta sunt. Neque vero universa bellorum Persicorum aetas intellegi potest cum ipse locus huic interpretationi obstet. Nam aetas bellorum Persicorum et tempus olympiadis 78 inter se opponi tanquam contraria tempora non possunt. Quas igitur verborum ἐπὶ τῶν Περσικῶν interpretationes memoravimus earum nulla idonea est qua locus sanetur. Alia autem ne cogitari quidem hoc loco potest. Itaque quoniam verbum πολλῷ utique absurdum videtur etiamsi fide dignum se praebeat, locum aliquo modo depravatum esse oportet.

Hoc tam manifestum est ut pro explorato ac certo haberi debeat quanquam excepto uno Rohdio[2]) adhuc nemo locum tractavit quin eum acciperet tanquam omni vitio vacantem. Demonstrare vero quid falsi locus habeat a quo sicut res fert in Panyassidis aetatem inquirentes omnes exordium sumpserunt nemo unquam conatus est. Dici igitur vix opus est id quod neminem rei gnarum effugere poterat de Panyassidis aetate omnia adhuc incerta fuisse.

At enim quid loci falsum sit, diiudicare difficile est. Verbum enim πολλῷ quamvis absurdum videatur, tamen num falsum sit ipso loco incertum relinquitur, qui incerti habeat multum. Itaque ante omnia quaerendum est num aliis testimoniis verba κατὰ δέ τινας πολλῷ πρεσβύτερος confirmentur. Quo facto reliquum erit ut quaeramus quid sibi velint verba ἐπὶ

---

1) Ad expeditionem Xerxis ea rettulit E. Rohde, Rhein. Mus. 33, p. 207 (Γέγονε in den Biographica des Suidas). De tempore pugnae Marathoniae cogitandum esse censuit Ferd. Naeke, Choerili quae supersunt p. 15. Hunc secutus est P. Tzschirnerus, De Panyasidis Halicarnassei Heracleadis fragmenta Vratisl. 1842, p. 16. Aetatem bellorum Persicorum verbis significari opinatus est Ad. Bauer, Herodots Biographie p. 14.

2) l. c. p. 207.

τῶν Περσικῶν, tum ad quem aetatis gradum hoc loco verbum γέγονε, ad quem verbum ἦν referendum sit, denique num huic loco similes apud Suidam inveniantur per quos existimare liceat locum depravatum esse verbis καὶ γάρ inepte additis.

Confecta autem quaestione ea rerum condicio erit ut verba κατὰ δέ τινας πολλῷ πρεσβύτερος aliis testimoniis confirmata accipienda sint, ut verba ἐπὶ τῶν Περσικῶν ad nullum aliud tempus nisi ad Xerxis expeditionem ol. 75 factam referri possint ut verbum γέγονε hoc loco ad annum natalem, verbum ἦν ad aetatis florem referendum sit ut inepte ab interpolatore aliquo parum docto ac neglegenti verba καὶ γὰρ addita sint quibus verba addenda ἦν ἐπὶ τῶν Περσικῶν cum eis quae antecedunt coniungerentur. Nam reperiuntur apud Suidam multi de aetate loci qui e duorum auctorum testimoniis vitiose compositi sint.

Multum quin inter se tempora distent quibus Panyassis a veteribus coniunctus est, dubitari nequit. Quae enim de Panyassidis aetate apud veteres dissensio fuerit etiamnunc satis perspicuum est. Ac duabus tantum in opinionibus dissensio versatur. Tertiam nemo protulit.

Utriusque opinionis testimonia exstant complura. Quorum e numero duo nunc sumimus inter se contraria e quibus demonstremus quantum distantibus Panyassis apud veteres aetatibus coniunctus sit quidque de verborum πολλῷ πρεσβύτερος fide sit iudicandum. Testimonium alterum est de Panyassidis nece, alterum de Antimacho Panyassidis servo.

Incipimus ab hoc testimonio quod etsi non traditur quin improbetur ac corrigatur, tamen correctum eandem de Panyassidis aetate opinionem praebet quam improbatum, unde apparet quam inveterata illa opinio fuerit. Locus apud Suidam s. v. Antimachi invenitur. Verba haec sunt: τινὲς δὲ καὶ οἰκέτην αὐτὸν (Ἀντίμαχον) ἀνέγραψαν Πανυάσιδος τοῦ ποιητοῦ· πάνυ ψευσάμενοι· ἦν γὰρ αὐτοῦ ἀκουστὴς καὶ Στησιμβρότου.

De Panyassidis aetate locus testimonium continet triplex. Ille enim fuisse dicitur non solum Antimachi dominus aut magister, sed etiam Stesimbroti aequalis. Quarum opinionum sicut manifesto communis origo est, ita pariter omnes aetatem Panyassidis indicant quem omnes doceant fuisse qui aetati coniunxerint belli Peloponnesiaci. Confecto enim hoc bello Antimachus aetate floruit, laude floruit Stesimbrotus huius belli initio. Nec dissensio videtur ulla de eorum aetatibus fuisse de quibus quae nobis traduntur optime inter se quadrant.

Id ut de Antimachi aetate demonstremus, exordium a Suidae verbis sumimus quae s. v. Antimachi leguntur: γέγονε δὲ πρὸ Πλάτωνος. Ea falso intellegerentur, si quis ex iis ipsis documentum capiens Antimachum ante Platonis aetatem vixisse arbitraretur. Nam γέγονε verbum cum apud Suidam de aetate nihil amplius significet nisi haberi aliquem tempore quodam sive natum sive aetate florentem sive omnino aequalem,[1]) ad totam aetatem non spectat. Etiamsi autem hoc verbum plane neglegimus haud scientes an quondam ad olympiadis numerum nunc omissum pertinuerit, tamen nihil postulat ut ad totam Platonis aetatem verba πρὸ Πλάτωνος[2]) referamus, quae immo nihil aliud sibi volunt nisi Antimachum aetate fuisse Platone superiorem.[3])

---

[1]) Hoc apparet ex iis quae Rohdius de hac re disseruit ac collegit. (Rh. M. 33.)

[2]) cf. Suid. s. v. Simonidis Iul.: μετὰ Στησίχορον τοῖς χρόνοις. Verbum ἦν vel γέγονε abest. — s. v. Philagrii: τοῖς χρόνοις μετὰ Γαληνόν. s. v. Aesopi: τοῖς χρόνοις πρὸ Πυθαγόρου.

[3]) Aliis locis apud Suidam ipsa verba πρεσβύτερος et νεώτερος habentur. cf. s. v. Stesichori: τοῖς δὲ χρόνοις ἦν νεώτερος Ἀλκμᾶνος τοῦ λυρικοῦ. s. v. Protagorae: καὶ πρεσβύτερός ἐστι Πλάτωνος. cf. quae leguntur s. v. Herodiani, Pisandri, Characis, Philemonis, Achaei. Num quidquam intersit utrum in Suidae vitis verbis πρό τινος an πρεσβύτερός τινος aetas significetur dubitandum est. Nam verba πρό τινος, μετά τινα et quae eiusmodi verba sunt ita intellegi ut tempus ab anno natali aut a morte computari debeat saepe omnino non possunt quod hi aetatis termini aut incerti erant aut parum noti.

Qui enim πρὸ Πλάτωνος fuit, eundem Platonis aequalem fuisse posse similia Suidae exempla docent, quorum duo affero. De Polemone oratore Suidas s. v. dicit: ἦν δ'ἐπὶ Τραιανοῦ καὶ μετ' αὐτόν. De Potamone autem philosopho: γεγονὼς πρὸ Αὐγούστου καὶ μετ' αὐτόν. Nequaquam igitur opus est arbitrari Antimachum ante Platonis aetatem vixisse. Cum vero Antimachum Platonis aequalem fuisse et ab eo maximi aestimatum esse sciamus, intellegimus, quam ob causam quae inter eorum aetates ratio intercedat omnino memoretur. Unde apparet quid verba πρὸ Πλάτωνος sibi velint.

Platonis enim in aetate Antimachi significanda ratio haberi non potuit nisi quod eorum necessitudo quaedam ferebatur. Quae autem de ea narrabantur, ex iis ipsis apparebat Antimachum fuisse aetate superiorem. Plutarchus [1]) enim narrat Platonem cum Antimachus et Niceratus coram Lysandro carminibus inter se certarent, adolescentem affuisse et Antimachum superatum quem admiraretur consolatum esse. Ac superstitem Antimacho Platonem fuisse ex eo apparebat quod Plato illum admirans Heraclidi Pontico persuasisse narrabatur ut Antimachi mortui carmina colligeret.[2])

Propterea igitur Antimachus πρὸ Πλάτωνος fuisse dicitur quod in his narratiunculis aetate superiorem Platone se praebet. In quibus quae ad Antimachi aetatem pertinent, non solum inter se concinunt, sed etiam cum reliquis testimoniis de Antimachi aetate acceptis. Plato enim natus est ol. 88. 1. Commissio autem quam in Lysandri honorem Antimachus et Niceratus habuerunt, circa ol. 94 habita videtur esse, id est circa finem belli Peloponnesiaci cum Lysander summa gloria floruit. Nam eidem olympiadi Antimachum aetate florentem Apollodorus[3]) coniunxit cuius ratio ad tempus illius commissionis videtur applicata esse. Apollodorus autem aetatis florem in quadragesimo vitae anno ponebat. Quodsi tempus natale Antimachi in ol. 84 ponendum est, hic quattuor olympiadibus superior Platone fuit. Quam in rationem illud quoque convenit quod Antimachus Stesimbroti auditor fuisse dicitur.

Stesimbrotus[4]) enim si veterum testimonia sequimur, Cimonis[5]) et Periclis[6]) fuit aequalis et Nicerati Atheniensis[7]) magister Niciae filii quem cum (cf. Krüger, Hist. phil. Stud. II, 291) ol. 89. 1 (424) adolescentulum ad arma gerenda idoneum fuisse sciamus, Stesimbrotum audisse multo ante ol. 88 non potest. Librum autem quem de Cimone, Thucydide, Pericle scripsit, Stesimbrotus ante mortem Xanthippi Periclis filii ol. 87. 3 peste abrepti quem mortuum ipse memoret, scripsisse non potest.[8]) Tempori igitur belli Peloponnesiaci Stesimbrotum coniunctum habemus cuius initium in ol. 87 ponitur. Itaque temporis ratio non obstat quominus Antimachus fuerit Stesimbroti auditor quem ol. 84 fere natus audisse ante ol. 88 non potest.

---

[1]) Plut. vit. Lysand. c. 18: Πλάτων δὲ νέος ὢν τότε καὶ θαυμάζων τὸν 'Αντίμαχον ἐπὶ τῇ ποιητικῇ βαρέως φέροντα τὴν ἧτταν ἀνελάμβανε καὶ παρεμυθεῖτο τοῖς ἀγνοῦσι κακὸν εἶναι φάμενος τὴν ἄγνοιαν ὥσπερ τὴν τυφλότητα τοῖς μὴ βλέπουσιν.

[2]) Heracl. Pont. ap. Proclum ad Plat. Tim. I, p. 28: Ἡρακλείδης γοῦν ὁ Ποντικός φησιν ὅτι τῶν Χοιρίλου τότε εὐδοκιμούντων Πλάτων τὰ 'Αντιμάχου προὐτίμησε καὶ αὐτὸν ἔπεισε τὸν Ἡρακλείδην εἰς Κολοφῶνα ἐλθόντα τὰ ποιήματα συλλέξαι τοῦ ἀνδρός. Platonis Antimachum admirati iudicium et a Duride et a Callimacho reprehensum esse Proclus pergens auctor est.

[3]) Diod. XIII, 108: καθ' ὃν δὴ χρόνον (ol. 94, 1) καὶ 'Αντίμαχον τὸν ποιητὴν 'Απολλόδωρος ὁ 'Αθηναῖός φησιν ἠνθηκέναι.

[4]) cf. F. H. G. II, p. 52.

[5]) Plut. Cim. c. 4: περὶ τὸν αὐτὸν ὁμοῦ τι χρόνον τῷ Κίμωνι γεγονώς.

[6]) Athen. XIII, p. 589 d: κατὰ τοὺς αὐτοὺς αὐτῷ (Περικλεῖ) χρόνους γινόμενος.

[7]) Xenoph. Symp. III, 6: Σὺ δὲ Στησιμβρότῳ τε καὶ 'Αναξιμάνδρῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς πολὺ δέδωκας ἀργύριον ὥστε οὐδέν σε τῶν πολλοῦ ἀξίων λέληθε.

[8]) cf. Busolt, Griech. Gesch. II, 305. F. H. G. II, 54, frg. 11.

Panyassis igitur nec dominus nec magister Antimachi esse potuit quin ultra ol. 88 vitam extenderet. Neque necessarium est arbitrari eum Antimachi magistrum senem fuisse. Immo qui eum aetate florentem Antimachi magistrum putaverint fuisse apparebit.

At qui idem Antimachi magister aut dominus fuisse potest quem interemisse fertur Lygdamis tyrannus? Qui quoniam tertius civitatis Halicarnasseae tyrannus dicitur,[1]) haud dubie idem est quem Suidas alio loco[2]) tertium ab Artemisia tyrannum Halicarnasseum nominat. Unde apparet apud Suidam s. v. Πανύασις ubi de eius nece locus est verba ἀπ' Ἀρτεμισίας excidisse et ante verbum τρίτου inserenda esse. Nam Artemisiam Halicarnassi non rerum potitam esse, sed dominatum a marito mortuo accepisse Herodotus auctor est.[3]) Lygdamis autem ille ab Herodoto expulsus esse fertur.[4]) Atque quo fere tempore id factum sit, Kirchhoffius[5]) ex eo demonstravit quod in titulis quos vocamus tributorum civitas Halicarnassea a tyranni potestate libera habetur. In his enim titulis cum tyranni Atheniensibus tributa solventes nominatim memorentur, Halicarnassei tributa solventes ol. 81. 3 (= 454) ac postea ipsi nominantur.

Multo autem ante id tempus Lygdamis dominatum accepisse nequit. Fertur enim Suida auctore Pisindelidis filius, Pisindelis autem Artemisiae filius,[6]) quem ol. 75. 1 = 480 iuvenem fuisse Herodotus[7]) memorat. Quamobrem Lygdamis etiamsi ante hoc tempus natus sit, tamen multo ante ol. 81. 3 dominatum accepisse non potest.

Haec Kirchhoffii est sententia quae nec reicienda nobis videtur esse nec refutata Busolti[8]) argumentis arbitrantis Lygdamin anno demum 449 (= ol. 82. 4) expulsum esse. Nam civitatem Halicarnasseam in titulis tributorum Lygdamidis nomine omisso nominari potuisse etiam antea quam Lygdamis expulsus esset quippe qui titulo Halicarnasseo[9]) se praeberet non civitatis tyrannum ac dominum, sed dynastam potestate circumscripta. Legem enim in illo titulo se praebere civitatis dominam et magistratus nominari eponymos. Ac priore loco non Lygdamin nominari sed concionem civium.

Sed nimis multas ac magnas dubitationes haec opinio habet quam ut probari possit. Tyrannum enim Halicarnassi Lygdamin fuisse Suidas ter[10]) dicit. Cuius testimonium in auctore optimo positum propter ratiocinationem incertam neglegi non debet. Lygdamin enim dominatum non habuisse ex eo quod civibus postpositus in lege nominatur et una cum his legem decrevisse ac iureiurando dato sanxisse[11]) dicitur, non necessario efficitur. Ac nequaquam res expeditur, si Lygdamis quod dominus illud fecisse non potuerit, id fecisse putatur dynastes potestate circumscripta. Ita enim mutata res nihilo minus quam antea mirabilis est, sed etiam mirabilior et obscurior. Dynastes enim cur in lege nominatur civibus postpositus? Cur cives legem decreverunt una cum eo? Cur iureiurando se obstrinxit? Num vero qua in urbe prytanes fuerunt

---

1) Suidas s. v. Πανύασις: Ἀνῃρέθη δὲ ὑπὸ Λυγδάμιδος τοῦ τρίτου τυραννήσαντος Ἁλικαρνασσοῦ.

2) s. v. Ἡρόδοτος: μετέστη δ'(Ἡρόδοτος) ἐν Σάμῳ διὰ Λύγδαμιν τὸν ἀπὸ Ἀρτεμισίας τρίτον τύραννον γενόμενον Ἁλικαρνασσοῦ.

3) Her. VII, 99: ἥτις (Ἀρτεμισία) ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτή τε ἔχουσα τὴν τυραννίδα.

4) Suid. s. v. Ἡρόδοτος: ἐλθὼν δὲ εἰς Ἁλικαρνασσὸν καὶ τὸν τύραννον ἐξελάσας. ...

5) A. Kirchhoff, Studien zur Gesch. d. griech. Alph., ed. 4. 1887, p. 9.

6) Suid. s. v. Ἡρόδοτος: Πισίνδηλις γὰρ ἦν υἱὸς Ἀρτεμισίας τοῦ δὲ Πισινδήλιδος Λύγδαμις.

7) Her. VII, 99: καὶ παιδὸς ὑπάρχοντος νεηνίεω.

8) Griech. Gesch. II, p. 91.

9) Dittenberger Syll. Nr. 5 cf. Rühl, Philol. 1882, p. 54 sqq.

10) s. v. Πανύασις et s. v. Ἡρόδοτος. Neque vero Herodoti testimonium (VII, 99) neglegendum est, qui Artemisiam τὴν τυραννίδα habuisse dicit.

11) cf. tituli verba: κατόπερ τὰ ὅρκια ἔταμον.

eponymi, in ea dominus esse non potuerit, dubitare nobis licet deliberantibus quanto diversa veterum fuerit in tempore significando condicio a nostra. Neque verisimile est dynastam in legibus civitatis nominatum, in titulis tributorum omissum esse.

Aliter res se habet, si Lygdamin cum in illo titulo nominatus est, Halicarnasseorum et Salmacitarum tyrannum ac dominum fuisse arbitramur. Quae opinio ut Suidae testimonio respondet cum titulo nostro optime potest conciliari. Nam tempora in urbe turbulenta fuisse cum ille titulus scriberetur ex eo ipso perspicuum est quo lex tradatur de novis tabulis fundi et domorum faciundis decreta ac iureiurando et a civibus et a Lygdamide sancta. Quae cum pacta[1]) sit inter illos et Lygdamin quem expulsum esse scimus, eam ideo latam esse apparet ut in civitate pax restitueretur et tyranni potestas labefactata rursus firmaretur. Lygdamis igitur ad hanc pactionem rerum necessitate coactus descendit et iureiurando sese pariter ac cives obstrinxit quia aliter mutua fiducia esse non potuit. Quod igitur cives tyranno antepositi in titulo nominantur atque ipsi legem illam decrevisse dicuntur mirum non est. Nisi enim voluntarii legem decreverant, ea obstricti non erant. Quare necessarium erat speciem civitatis liberae fingere quae ficta tyranno cuius potestas civium iureiurando firmaretur, emolumento fuit. Itaque Kirchhoffii opinionem probantes arbitramur in titulis tributorum Halicarnasseos propterea tyranni nomine omisso nominari quod tyranni potestate liberati erant quem oportet paullo ante ol. 81. 3 = 454 expulsum esse.

Neque vero habemus cur tempore posteriore hoc factum esse propterea arbitremur quod Suidae de Pisindelide et Lygdamide testimonium suspectum sit. Qua suspicione nulla potest ineptior esse.

Quid enim contra hoc testimonium prolatum est?[2]) Artemisiae filio apud Plutarchum[3]) Pigrae[4]) nomen esse. Et dubium videri num Pisindelidis Lygdamis fuerit filius. Nam quod Pisindelis Artemisiae filius ol. 75. 1 = 480 tam impubes fuisset ut matris tutelae subiectus Xerxis expeditioni interesse non posset, Lygdamidis regno vix satis temporis relinqui, cum inter ol. 75. 1 et ol. 81. 3 spatium nimis breve interpositum esset. Quae profecto argumenta sunt inepta ac nulla.

De Pisindelide enim Artemisiae filio nulla dubitatio esse potest, etsi propter Plutarchi verba Pigres ille qui de murium et ranarum pugna carmen composuisse dicitur Artemisiae videtur fuisse filius. Nam maxime dubium est an Plutarchi locus vitiosus sit. Qui enim Pigres apud Plutarchum ὁ Ἀρτεμισίας nominatur, eundem Suidas[5]) ipsis verbis dicit Artemisiae fratrem. Etiamsi autem praeter opinionem nostram Pigres Artemisiae filius fuisset, nihil impedit quominus Pisindelis quoque fuerit Artemisiae filius. Herodoti enim locus qui de Artemisiae filio iuvene est, non obstat.

Ad alterum nunc transeo quod ad Lygdamin pertinet. Qui etiamsi Pisindelidis filius perperam diceretur, tamen eum tertium ab Artemisia Halicarnasseorum tyrannum fuisse constaret. Nullam enim aliam ob causam Pisindelis Artemisiae, Lygdamis Pisindelidis filius fieri poterat, nisi quod post Artemisiam Pisindelis, post hunc Lygdamis tyrannus fuit. Sed nihil est, cur grammatici alicuius errore rem depravatam esse arbitremur.

---

1) cf. tituli verba: ἀπ' οὗ τὸ ἄδος ἐγένετο.

2) cf. Ad. Bauer, Herodots Biographie. 1878, p. 15. Rühl, Philol. 1882, p. 68.

3) Plut. de mal. Her. C. 43, ed. Wyttenb. I, p. 509: ὥσπερ βατραχομυομαχίας γινομένης Πίγρης ὁ Ἀρτεμισίας ἐν ἔπεσι παίζων καὶ φλυαρῶν ἔγραψε.

4) Πίγρης Gen. Πίγρεω cf. Dittenberger Syll. Nr. 6.

5) s. v. Πίγρης: Π., Κᾶρ ἀπὸ Ἁλικαρνασσοῦ, ἀδελφός Ἀρτεμισίας τῆς ἐν τοῖς πολέμοις διαφανοῦς, Μαυσώλου γυναικός ...... ἔγραψε ... Βατραχομυομαχίαν.

Quid enim de Pisindelide existimandum est impubere matrisque tutelae subiecto? Cum Xerxis expeditio fieret, Artemisiae fuisse filium iuvenem, non impuberem ipse Herodotus[1]) testis est perspicuis verbis dicens nulla necessitate coactam Artemisiam Xerxis expeditioni interfuisse. Nam non solum ipsam viro mortuo regnasse, sed etiam filium ei fuisse iuvenem. Dubium igitur non esse quin animo audaci atque virili impulsam expeditioni interfuisset, id quod Herodotus demonstraturus erat cum antea dixerit admiratione dignam Artemisiam esse ut feminam. Provectior igitur aetate filius erat quam ut in matris tutela cogitari possit. Ipsam vero matrem viro mortuo et adulto filio regnasse quoniam ipsis verbis de tutela nihil significans Herodotus dicit quo teste in hac re nemo melior esse potest, dubium non est, quin Artemisia dominatum habuerit non ex tutela filii, sed ex lege. Femina enim quod regnum accepit nihil miri habet nisi forte consuetudo ac leges obstiterunt quibus apud Cares feminas a regno non exclusas esse scimus.

Pisindelis utrum Xerxis expeditioni interfuerit an domi manserit ex Herodoti verbis perspicuum non est. Ex eiusdem de Pythio narratiuncula[2]) si argumentum capere licet domi mansisse non videtur. Neque enim corporis infirmitate ab expeditione prohibitus esse potest quoniam Herodoto teste idoneus fuit qui matris loco classi Halicarnasseae praeesset.

Quoniam igitur Lygdamis compluribus annis ante Xerxis expeditionem natus esse potest nihil est cur Pisindelidis filium eum fuisse negemus.

Qui vero grammaticus de his tyrannis Halicarnasseis ea exposuit quae apud Suidam legimus, rerum Halicarnassearum scientiorem se praebet quam ut quo tempore Lygdamis expulsus, quo fere Panyassis necatus sit nesciisse videatur. Quodsi veteres Panyassin ante ol. 81. 3 necatum esse compertum habuerunt, apud eos fuisse oportet qui Xerxis tempori bellique Persici eundem Panyassin coniunxerint quem ab aliis tempori belli Peloponnesiaci coniunctum esse vidimus. Itaque quoniam veteres eum aetatibus coniunxerunt revera multum inter se distantibus, verba κατὰ δέ τινας πολλῷ πρεσβύτερος quamvis inepte Suidae loco nostro se habeant tamen fide sunt digna et accipienda.

Nunc videamus quod tempus verbis ἐπὶ τῶν Περσικῶν significetur quae ad expeditionem Xerxis primus Rohdius rettulit recte Eusebii Arm. et Hieronymi testimonium neglegens qui cum Panyassin ol. 72. 4 laude insignem ascripserint, hoc testimonio adducti Naekius et Tzschirnerus de tempore pugnae Marathoniae cogitandum esse censuerunt. Sed opinionem suam Rohdius[3]) non probavit argumentis usus ineptis. Nam verba γενέσθαι δέ κατὰ Πανύασιν τοῖς χρόνοις, ἐπὶ δὲ τῶν Περσικῶν ὀλυμπιάδι οε' νεανίσκον ἤδη εἶναι[4]) non intellegenda sunt quasi loci parte posteriore prior explanaretur, cum prior pars ad Choerilum Samium epicum, posterior ad Choerilum Atheniensem comicum spectet, qui et apud Suidam et apud Eudociam cum illo confusus est.[5]) Nec certi quidquam verba ἐπὶ δὲ τῶν Περσικῶν ὀλυμπιάδι οέ docent dum incertum est, quid verba ἐπὶ τῶν Περσικῶν sibi velint. Nam saepius apud Suidam olympiadis numerus quamvis cum iis verbis quae antecedunt discrepet quasi explanandi causa perverse additus est.[6]) Eandem ob causam certum argumentum duci non potest e verbis corruptis quae s. v. Χάρων leguntur:

---

1) Her. VII, 99: τῶν μέν νυν ἄλλων οὐ παραμέμνημαι ταξιαρχέων ὡς οὐκ ἀναγκαζόμενος, Ἀρτεμισίης δέ, τῆς μάλιστα θώυμα ποιεῦμαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσαμένης, γυναικὸς ἥτις ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτή τε ἔχουσα τὴν τυραννίδα καὶ παιδὸς ὑπάρχοντος νεηνίεω ὑπὸ λήματός τε καὶ ἀνδρηΐης ἐστρατεύετο οὐδεμιῆς ἐούσης οἱ ἀνάγκης.

2) Her. VII, 38. 39.

3) l. c. p. 207.

4) Suid. s. v. Χοίριλος.

5) Hoc infra demonstrabimus.

6) De hac re infra disseremus.

γενόμενος κατὰ τὸν πρῶτον Δαρεῖον οθ' ὀλυμπιάδι, μᾶλλον δὲ ἦν ἐπὶ τῶν Περσικῶν κατὰ τὴν οε' ὀλυμπιάδα. Addita enim verba οθ' ὀλυμπιάδι cum iis quae antecedunt maxime discrepant. Suidae vero usus ad rem nostram disceptandam nihil valet. Quae enim apud Suidam verborum ἐπὶ τῶν Περσικῶν exempla inveniuntur non omnia talia sunt ut ex iis ipsis appareat quod tempus illa verba significent.[1]) Ac per se dubium est num apud Suidam quippe qui aliorum soleat verba reddere illorum verborum usus omnibus locis idem sit. Eadem opinio Tzschirnero[2]) obversata est dicenti non Suidam hoc loco verba ἐπὶ τῶν Περσικῶν ad pugnae Marathoniae tempus rettulisse, sed verborum auctorem, quem Suidas sequeretur. Itaque quaerendum non est quod tempus verbo τὰ Περσικά apud Suidam significetur sed quod eo significari omnino possit.

Cum verbi τὰ Περσικά talis sit vis ac natura ut quidquid appellatione rerum Persicarum comprehenditur, eo significari possit, id ad tempus bellorum inter Persas et Graecas gestorum referri potest et cunctorum et complurium et singulorum. Sed quodnam horum temporum intellegendum sit nisi alio modo planius significatur pro tanta notionis varietate nemo scire potest. Hoc igitur verbo sive aetas dicenda erat inter seditionem Ionicam et Cimonis mortem interposita sive aetas expeditionum a Dareo et Xerxe in Graeciam factarum sive tempus pugnae Marathoniae, res fieri non poterat quin loci reliquis verbis haec tempora planius significarentur. At de Xerxis bello alius usus esse poterat. Hoc enim cum bellorum inter Persas et Graecos gestorum longe maximum fuerit et magnitudine reliqua nimis superaverit quam ut aequari cum iis posset, bellum Persicum praecipue appellabatur. Quare fieri potuit ut ad hoc bellum significandum solum verbum τὰ Περσικά sufficeret neque quidquam interesset utrum res ad quem id pertineret cum illo bello cohaereret necne. Eundem ipsi usum observamus revolutiones quae vocantur rerum Francogallicarum appellantes. Nam etsi complures numerantur tamen sola appellatione revolutionis Francogallicae nullam aliam significamus nisi omnium maximam neque aliam intellegi volumus quin eam additis verbis vel toto loco planius significemus. Itaque verbum τὰ Περσικά ubicunque tanquam certi anni numerus tempus rerum significat quae nihil ad res Persicas pertineant, ad nullum aliud tempus nisi ad Xerxis expeditionem relata esse potest ol. 75. 1 susceptam.

Scriptorum usum ad ea quae explicavimus respondere haec exempla doceant.

A. 1. Thuc. I, 73. 2: τὰ δὲ Μηδικὰ καὶ ὅσα αὐτοὶ ξύνιστε .... ἀνάγκη λέγειν. Hoc loco verbum τὰ Μηδικά ad expeditiones Darei et Xerxis referri potest cum paullo post ubi eadem res exponitur pugnae apud Marathona et apud Salamina commissae nominentur.

A. 2. Schol. ad Demosth. VII, 1 (76. 4):[3]) ἔοικε δὲ ταῦτα πρὸς τὰ Περσικὰ ἔχειν τὴν ἀναφοράν· διὸ καὶ φθάνει τὸ δεινὸν ἂν εἴη. οἷον· οὐκ ἐφοβήθησαν αὐτοῦ Δαρείου τὰ γράμματα οὐδ' ἃ ἐπέστελλε Ξέρξης, ἀλλ' ἀνῄρουν τοὺς ἥκοντας. Hoc loco cum memorentur quae cum expeditione Darei item atque Xerxis cohaereant, ad diversa tempora verbum τὰ Περσικά spectat.

B. Locum quo verbo τὰ Περσικά tempus pugnae Marathoniae solum significetur inveni nullum.

C. Appellationem belli Persici propriam fuisse Xerxis bello quasi solum ea dignum esset ex his locis apparet.

1. Isocr. Panath. 17: χρόνῳ δὲ ὕστερον γενομένου τοῦ Περσικοῦ πολέμου καὶ Ξέρξους τοῦ τότε βασιλεύοντος τριήρεις μὲν συναγαγόντος ....

2. Isocr. Plat. 23: καὶ γὰρ τοὺς ἡμετέρους προγόνους φασὶν ἐκλιπόντων τῶν ὑμετέρων πατέρων ἐν τῷ Περσικῷ πολέμῳ ταύτην τὴν χώραν.

---

[1]) Suidae vitas persequens his locis exempla inveni: s. v. 1. Artemisiae, 2. Chionidis, 3. Choerili, 4. Charonis, 5. Epicharmi, 6. Hellanici, 7. Hippyis, 8. Panyassidis, 9. Phrynidis (κατὰ τὰ Μηδικά).

[2]) l. c. p. 16.

[3]) ed. Dindorf, vol. VIII, p. 171.

3. Dion. Hal. de Thuc. iud. (ed. Krüger, p. 185): τοὺς δὲ προελομένους τήν τε χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν κατὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον Ἀθηναίους.

4. Dion. Hal. ant. Rom. XI, 1: τοῖς τε γὰρ πολλοῖς οὐκ ἀπαρκεῖ τοῦτο μόνον ἐκ τῆς ἱστορίας παραλαβεῖν ὅτι τὸν Περσικὸν πόλεμον ἵν' ἐπὶ τούτου ποιήσωμαι τὸν λόγον. ἐνίκησαν Ἀθηναῖοί τε καὶ Λακεδαιμόνιοι δυοῖν ναυμαχίαιν καὶ πεζομαχίᾳ μιᾷ.

5. Thuc. I, 23. 1: τῶν δὲ πρότερον ἔργων μέγιστον ἐπράχθη τὸ Μηδικόν· καὶ τοῦτο ὅμως δυοῖν ναυμαχίαιν καὶ πεζομαχίαιν ταχεῖαν τὴν κρίσιν ἔσχε.

6. Arrian. anab. I, 9. 5: ὡς τῆς τε ἐν τῷ Μηδικῷ πολέμῳ προδοσίας τῶν Ἑλλήνων διὰ μακροῦ ταύτην τὴν δίκην ἐκτίσαντες Θηβαίους.

7. Dion. Hal. ep. ad Pomp. p. 37 Kr.: καὶ ἄρξασθαι (Θουκυδίδην) τῆς διηγήσεως μὴ ἀπὸ τῶν κερκυραιέων ἀλλ' ἀπὸ τῶν κρατίστων τῆς πατρίδος ἔργων ἃ μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον εὐθὺς ἔπραξαν.

8. Dion. Hal. p. 86 Kr.: οἷς ἐπιτίθησι (Θουκυδ.) τὰ ἔργα τῆς πόλεως ὅσα μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον ἕως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου διεπράξαντο.

9. Quae nunc sequuntur exempla idonea sunt e quibus appareat verbo τὰ Περσικά tanquam certi anni numero tempus rerum significari quae neque ad bellum Persicum neque ad res Persicas quidquam pertineant.

1. Thuc. I, 14. 1: ὀλίγον τε πρὸ τῶν Μηδικῶν καὶ τοῦ Δαρείου θανάτου ὃς μετὰ Καμβύσην Περσῶν ἐβασίλευε τριήρεις περί τε Σικελίαν τοῖς τυράννοις ἐς πλῆθος ἐγένοντο καὶ Κερκυραίοις. ταῦτα γὰρ τελευταῖα πρὸ τῆς Ξέρξου στρατείας ναυτικὰ ἀξιόλογα ἐν τῇ Ἑλλάδι κατέστη.

2. Thuc. I, 41. 2: νεῶν γὰρ μακρῶν σπανίσαντές ποτε πρὸς τὸν Αἰγινητῶν ὑπὲρ τὰ Μηδικὰ πόλεμον....

3. Suidas s. v. Chionidis: διδάσκειν δὲ ἔτεσιν η' πρὸ τῶν Περσικῶν.

4. Suidas s. v. Epicharmi: ἦν δὲ πρὸ τῶν Περσικῶν ἔτη ἕξ.

Cum res iam dubia non sit, ea quoque exempla afferre nunc licet quae dum incerta res erat documento esse non poterant.

5. Suid. s. v. Charonis: ἐπὶ τῶν Περσικῶν κατὰ τὴν οε' ὀλυμπιάδα.

6. Suid. s. v. Choerili: ἐπὶ δὲ τῶν Περσικῶν ὀλυμπιάδι οε'.

Quoniam igitur verba nostra καὶ γὰρ ἦν ἐπὶ τῶν Περσικῶν quae de Panyassidis aetate dicuntur non aliter intellegenda sunt ac si scripta haberemus verba καὶ γὰρ ἦν κατὰ τὴν οε' ὀλυμπιάδα, iam non difficile est dictu quid loco nostro sibi velint verba γέγονε et ἦν, qua de re quaestio nunc simpliciter se habet. Nam verba κατὰ δέ τινας πολλῷ πρεσβύτερος accipienda esse vidimus. Ac trium olympiadum intervallum inter ol. 78 et ol. 75 interpositum nimis exiguum est quam ut verbo πολλῷ respondeat. Oportet igitur verba καὶ γὰρ ἦν ἐπὶ τῶν Περσικῶν ad alium aetatis gradum spectare atque verba γέγονε κατὰ τὴν οη' ὀλυμπιάδα.

Ad quos autem aetatis gradus spectant? E Suidae quidem usu qui de verbis γέγονε et ἦν est nihil certi potest colligi. Haec enim verba per se nihil amplius de aetate significant nisi haberi aliquem tempore quodam vel natum vel aetate florentem vel omnino aequalem. Quamobrem cum ex his verbis ipsis ad quem aetatis gradum referenda sint omnino non appareat, locus in dubio relinquendus est nisi alia testimonia docent ad quem aetatis gradum ea verba spectent quae verbis γέγονε vel ἦν addita tempus significant. Quaerendum est igitur quem aetatis gradum postulent non verba γέγονε et ἦν, sed tempora quibus Panyassis hoc loco coniunctus dicitur.

Hoc autem ex iis perspicuum est quae de Panyassidis aetate iam supra demonstravimus. Hunc enim Antimachi aequalem fuisse natu maiorem alii dixerunt, alii a Lygdamide necatum esse qui ante ol. 81. 3 expulsus multo ante hoc tempus dominatum accepisse non potest. Idem ut verbis mutatis reddamus, Panyassin florentem alii initio coniunxerunt belli Peloponnesiaci, alii in tempore posuerunt belli Persici. Quae opiniones si olympiadum numeris

significandae nobis sunt nihil amplius de Panyassidis aetate traditum habentibus, florentem hunc ascribere olympiadi 87 atque eundem ol. 75 non dubitabimus. In hanc enim bellum Persicum, in illam belli Peloponnesiaci initium cecidit. Sed quoniam Antimachum ante ol. 88 Panyassidis auditorem esse non potuisse vidimus, olympiadis 87 loco 88 ponere malumus. Neque enim hoc violentum est cum Panyassin in belli Peloponnesiaci initio ob id ipsum posuimus, quod Antimachus eius auditor fuisse dicitur. Itaque si ex illis numeris tempus natale Panyassidis computatione colligimus aetatis florem Apollodori more in quadragesimo vitae anno ponentes, Panyassin natum esse putaverunt alii ol. 78, alii ol. 65.

Quid sibi velint tempora quibus Panyassis apud Suidam coniunctus dicitur, nunc dubium non est. Ad diversos enim aetatis gradus ea referenda esse iam vidimus. Atque olympiadum numeri quos e testimoniis haud ambiguis collectos statuimus non solum verbis πολλῷ πρεσβύτερος respondent, sed etiam temporibus quae Suidae loco memorantur. Unde cum appareat verba ἦν ἐπὶ τῶν Περσικῶν ad aetatis florem, verba γέγονε κατὰ τὴν οη' ὀλυμπιάδα ad tempus natale spectare, ita locum intellegere debemus: Natus est ol. 78. Sed fuerunt qui eum multo superiorem dixerint. Nam aetate floruit ol. 75.

Scilicet violenta est haec interpretatio. Nam contrarias de aetate opiniones ita inter se opponere ut aetatis flori tempus natale opponatur idque verbis γέγονε et ἦν quae de aetatis gradu nihil indicant absurdum est. Nec cogitari potest qui locum scripsit eum id dicturum fuisse quod nos intelleximus. Hoc enim si intellegi voluisset, verbis usus esset significantioribus quam ἦν et γέγονε sunt. Etsi autem haec verba ad eundem aetatis gradum rettulit, tamen locus nihilominus absurdus est cum trium olympiadum discrimen non tantum sit ut verbo πολλῷ respondeat. Quare probabile est locum compositum esse ab aliquo nesciente quam olympiadem verba ἐπὶ τῶν Περσικῶν significent.

Cumita res se habeat quaerendum est nonne apud Suidam loci huic similes reperiantur. Et profecto quaerentibus nobis permulti se offerunt quos appareat inepte compositos ac tales esse ut scriptor quam in olympiadem res caderent quae notiores ad aetatem significandam usurpari solerent sciisse non queat. Qua ignorantia saepenumero factum est ut ille auctorum suorum de aetate testimonia depravaret tum inserens quae in locum non convenirent tum coniungendi causa addens quae inepta essent tum ipsa testimonia coniungenda perverse mutans.

Hoc quidem loco satis sit ut exempla afferamus omnium maxime idonea et quid locus quisque absurdi habeat quaeque fuerit partium nunc coniunctarum pristina forma paucis verbis demonstremus.

1. s. v. Anaximenis Milesii: γέγονε ἐν τῇ νε' ὀλυμπιάδι, ἐν τῇ Σάρδεων ἁλώσει ὅτε Κῦρος ὁ Πέρσης τὸν Κροῖσον καθεῖλεν.

Olympiadi 55. 4 Anaximenes apud Hieronymum ascriptus est. Cum autem Sardes a Cyro captae sint ol. 58, non ol. 55, verba γέγονε ἐν τῇ νε' ὀλυμπιάδι ab iis quae sequuntur separanda sunt. Qui diversa haec testimonia inter se coniunxit eum nesciisse quo tempore Sardes a Cyro captae sint manifestum est.

2. s. v. Pyrrhonis: ὃς ἦν ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος κατὰ τὴν ρια' ὀλυμπιάδα καὶ ἐπέκεινα.

Ab ol. 111 regnum incipit Alexandri Magni, non Philippi. Ex quo apparet testimonia genere diversa inter se confusa esse, in quae loci verba ita distribuenda sunt.

A. (γέγονε) κατὰ τὴν ρια' ὀλυμπιάδα.

B. ἦν ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος καὶ ἐπέκεινα.

Quo iure locum ita diviserimus, hi Suidae loci doceant:

a) s. v. Aristoxeni: γέγονε δ' ἐπὶ τῶν Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν μετέπειτα χρόνων ὡς εἶναι ἀπὸ τῆς ρια' ὀλυμπιάδος.

b) s. v. Didymi: γεγονὼς ἐπ' Ἀντωνίου καὶ Κικέρωνος καὶ ἕως Αὐγούστου.

c) s. v. Polemonis Laod.: ἦν δ' ἐπὶ δὲ Τραιανοῦ καὶ μετ' αὐτόν.

3. s. v. Phaniae: ἦν δ' ἐπὶ τῆς ρια' ὀλυμπιάδος καὶ μετέπειτα ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος. Locus simillimus ei est quem modo tractavimus. Scriptor si Alexandri regnum ab ol. 111 incipere scivisset verba tam perverse non collocasset, quae haud dubie e duobus testimoniis genere diversis confluxerunt. Pristinam eorum formam hanc fuisse oportet:

A. ἦν δ' ἐπὶ τῆς ρια' ὀλυμπιάδος.

B. ἦν ἐπ' Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος καὶ μετέπειτα.

4. s. v. Lasi: γεγονὼς κατὰ τὴν νη' ὀλυμπιάδα ὅτε Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου.

Ol. 58 Cyrus apud Persas regnavit, non Dareus cuius regnum ab ol. 65 incipit. Diversa igitur testimonia tanquam non diversa inter se coniuncta sunt. Qui autem ea coniunxit, inepto verbo ὅτε usus est nesciens quo tempore Dareus regnaverit. Pristina testimoniorum forma haec videtur fuisse:

A. γεγονὼς κατὰ τὴν νή ὀλυμπιάδα.

B. ἦν (vel γέγονε) ἐπὶ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου.

5. s. v. Phocylidis: σύγχρονος Θεόγνιδος· ἦν δ' ἑκάτερος μετὰ χμζ' ἔτη τῶν Τρωικῶν ὀλυμπιάδι γεγονότες νθ'.

Phocylides et Theognis si 647 annis post Troiam captam exstiterunt quam apud Suidam s. v. Homeri in anno 1184/83 Erathosthenis et Apollodori more poni certum est, non ol. 59 coniungendi erant, sed ol. 60. 4, cui anno in Eusebii versione Armenia Phocylides ascriptus est.[1])

6. s. v. Anacreontis: γέγονε κατὰ Πολυκράτην τὸν Σάμιον τύραννον ὀλυμπιάδι νβ'.

Cum Polycrates tyrannus olympiadi 62 coniungendus sit, non 52, huius olympiadis numerus ad ea verba quae antecedunt referri non debuit. Haec ad aetatis florem, olympiadis numerum ad annum natalem spectare manifestum est. Item Rohdius iudicavit.[2])

7. s. v. Timothei Tersandri: ἦν δ' ἐπὶ τῶν Εὐριπίδου χρόνων καθ' οὓς καὶ Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἐβασίλευεν.

Philippum regnare coepisse ol. 105. 2, Euripidem mortuum esse paullo ante ol. 94 scivisse non potest qui verba inepta καθ' οὓς κτλ. scripsit. Quorum quae fuerit forma incorrupta nescimus.

8. s. v. Isocratis: γενόμενος ἐπὶ τῆς πς' ὀλυμπιάδος ὅ ἐστι μετὰ τὰ Πελοποννησιακά.

Depravatus hic locus eodem modo est quo proximus. Verbum enim μετά quanquam Coraem sequentes omnes fere κατὰ legunt, tamen satis eo constat quod verbis κατὰ τὰ Πελοποννησιακά non ol. 86 significatur, sed ol. 87 a qua bellum Peloponnesiacum incipit. Aetatis florem si in quadragesimo vitae anno ponimus, Isocrates ol. 86 natus ol. 96 aetate floruit quod tempus cum illud bellum ol. 94 confectum sit verbis μετὰ τὰ Πελοποννησιακά significatur. Quoniam igitur verba perversa ὅ ἐστι κτλ. haud dubie e verbis γέγονε vel ἦν (= ἤκμασε) μετὰ τὰ Πελοποννησιακά orta sint, hoc loco scriptoris nostri neglegentia ac temporum ignorantia eadem exsistit quam omnibus locis cognovimus. Ac manifesta est similitudo inter verba ὅ ἐστι et καὶ γὰρ quibus verbis Suidae de Panyassidis aetate locus corruptus est.

Pristina forma testimoniorum e quibus locus compositus est, haec fere fuit:

A. ἐγένετο (= natus est) ἐπὶ τῆς πς' ὀλυμπιάδος.

B. γέγονε (= ἤκμασε) μετὰ τὰ Πελοποννήσιακά.

---

[1]) Rem exposuit Rohdius Rh. M. 33, p. 169. 170.

[2]) l. c. p. 190.

9. s. v. Charonis: γενόμενος κατὰ τὸν πρῶτον Δαρεῖον οθ' ὀλυμπιάδι.

Cum ol. 79 in Darei regnum ol. 78 mortui non cadat, verba οθ' ὀλυμπιάδι addere nemo potuit nisi nesciens quo tempore Dareus regnaverit. Sed quamvis inepte addita sint, tamen Creuzerus numerum οθ' in ξθ' mutare non debuit. Quam enim hoc perversum sit, satis ex iis apparet quae exposuimus.

10. s. v. Ephori: ἦν δ' ἐπὶ τῆς ϙγ' ὀλυμπιάδος ὡς καὶ πρὸ τῆς Φιλίππου βασιλείας εἶναι τοῦ Μακεδόνος.

Olympias 93 verbis πρὸ τῆς Φιλίππου βασιλείας indicari non potest cum hoc tempus nimis a Philippi regno distet quod ab ol. 105 incepisse vidimus. De quo tempore cogitandum sit facile est intellectu simulatque olympiadi 93 Ephori annum natalem ascriptum esse statueris. Cui opinioni verbum ἦν non obstat. Quodsi Ephorus ol. 103 quadraginta annos natus floruit, ad hoc tempus verba πρὸ τῆς Φιλίππου βασιλείας referri debent, non ad id quod antea loco nostro dicitur. Quoniam enim supra vidimus quo tempore Philippus regnaverit auctorem nostrum nesciisse, verba ὡς καὶ . . εἶναι ignorantiae eius tribuenda sunt. Duo igitur haec testimonia locus continet:

A. ἦν (= ἐγεννήθη) ἐπὶ τῆς ϙγ' ὀλυμπιάδος.

B. ἦν (= ἤκμασε) πρὸ τῆς Φιλίππου βασιλείας τοῦ Μακεδόνος scil. ργ' ὀλυμπιάδι.

11. s. v. Simonidis Iuletae: γέγονε δ' ἐπὶ τῆς νς' ὀλυμπιάδος. οἱ δ' ἐπὶ τῆς ξβ' γεγράφασιν· καὶ παρέτεινε μέχρι τῆς οη', βιοὺς ἔτη πθ'.

Loci verba quae tempora et natale et mortis et annorum numerum ita reddunt ut nulla possit dubitatio esse, nihil inepti habent, ubi primum verba inserta οἱ δὲ ἐπὶ τῆς ξβ' γεγράφασιν eieceris. Quae cum ita collocata sint ut ad annum natalem referri debeant, dubium non est quin inepte inserta sint. Quo enim tempore Simonides natus sit cum ipse loco quodam carminum suorum dixerit ambiguum esse non potuit.[1])

Quoniam igitur auctorem nostrum temporum significandorum rationis ignarum ac securitatis maximae esse cognovimus, Suidae de aetate loci quicunque complura testimonia continent, dissolvendi sunt nec fides verbis quibus haec testimonia inter se coniuncta sunt ulla habenda est nisi forte aliis testimoniis confirmantur. Itaque quoniam Suidae loco qui de Panyassidis aetate est verba καὶ γὰρ nullius momenti ac plane neglegenda sunt, locum e duorum auctorum testimoniis compositum et ita dividendum esse apparet ut alteri dentur verba ὁ δὲ Πανύασις γέγονε κατὰ τὴν οη' ὀλυμπιάδα· κατὰ δέ τινας πολλῷ πρεσβύτερος, alteri verba ἦν ἐπὶ τῶν Περσικῶν. Quibus in testimoniis quominus verba γέγονε et ἦν ad diversos aetatis gradus referamus, iam nihil est quod obstet.

Duo adhuc testimonia cognovimus e quibus fuisse appareat qui Panyassidis tempus natale in ol. 78 posuerint. Alterum continebatur Suidae verbis γέγονε κατὰ τὴν οη' ὀλυμπιάδα. Alterum de Panyasside Antimachi domino aut magistro erat. His testimoniis nunc tertium addimus quod apud Suidam s. v. Choerili Samii invenitur. Traditur his verbis: γενέσθαι δὲ κατὰ Πανύασιν τοῖς χρόνοις, ἐπὶ δὲ τῶν Περσικῶν ὀλυμπιάδι οε' νεανίσκον ἤδη εἶναι.

Priusquam ex his verbis de Panyassidis aetate aliquid statuimus, videndum nobis est ad quem Choerilorum quadrent quorum complures apud Suidam cum Samio confusi sunt. Cuius de aetate quaecunque veterum testimoniis accepimus in loci partem posteriorem non convenire iam pridem Naekius demonstravit.[2]) Adolescentulus enim si Choerilus Samius ol. 75 fuisset, fieri non potuit ut Herodoti amor diceretur ut Sami circa ol. 93. 4 Lysandri semper contubernalis esset ut paullo post ab Archelao rege invitatus in Macedoniam se conferret.

---

[1]) cf. Rohde, Rh. M. 33, p. 187.

[2]) Choerili quae supersunt p. 19, p. 27, p. 46—50.

Cuius discrepantiae causa quae adhuc omnes effugit, quasi ante oculos posita est ubi primum ea inspexeris quae apud Eudociam de Choerilo nostro leguntur. Apud quam cum comoedias[1]) scripsisse dicatur, epicus noster cum Choerilo comico confusus est. In reliquis autem de Choerilis rebus quamvis perturbatae sint Eudocia cum Suida convenit. Uterque enim Choerilum tragicum a reliquis Choerilis separatum tractat, uterque Iasseum cum Samio confundit, uterque Choerili comici nomen omittit. Unde cum appareat rem perturbatam esse non ab iis ipsis sed a Suidae auctore, apud Suidam quoque Choerilum Samium oportet cum comico confusum esse. Confusi igitur apud Suidam Choerili sunt Samius epicus, Atheniensis comicus, Iasseus epicus. Recte solus tractatur Choerilus Atheniensis tragicus. Horum autem omnium nemo ol. 75 adolescentulus fuisse potest nisi comicus Cratini aequalis.[2]) Nam tragicus iam ol. 70 fabulam docuit.[3]) Samius quem Sami commorans Lysander ol. 93 exeunte fere semper secum habuerit[4]) ante ol. 75 natus cogitari non potest. Iasseus Alexandri Magni fuit comes.[5]) Pertinent igitur verba ἐπὶ δὲ τῶν Περσικῶν οε΄ ὀλυμπιάδι νεανίσκον ἤδη εἶναι ad Choerilum comicum, non ad Samium.

At verba γενέσθαι δὲ κατὰ Πανύασιν τοῖς χρόνοις in neminem Choerilorum nisi in Samium conveniunt qui epicus Choerilorum omnium solus idoneus fuerit quem Panyassidis epici aequalem dicerent.

Ad quem aetatis gradum verbum γενέσθαι spectet natumne Choerilum esse an aetate floruisse an omnino aequalem fuisse declaret dubium maneat cum nesciamus an quondam hoc verbum ad olympiadis numerum nunc omissum pertinuerit. Olympiadis enim numero quin hoc loco Choerili aetas quondam significata fuerit nemo dubitabit, cum ad aetatem significandam verba γενέσθαι κατὰ Πανύασιν τοῖς χρόνοις non sufficiant. Neglegentes igitur verbum γενέσθαι verborum κατὰ Πανύασιν τοῖς χρόνοις solorum rationem habemus e quibus nihil amplius perspicuum est nisi Choerilum dici Panyassidis aequalem. Hic utrum par aetate an dispar fuerit verba per se incertum relinquunt quanquam magnum aetatis discrimen non admittunt, praesertum cum in Suidae vitis aetas minor aut maior verbis νεώτερος, πρεσβύτερος, πρό τινος, μετά τινα τοῖς χρόνοις significari soleat.

Attamen ex illis verbis de Panyassidis aetate aliquid colligi potest, si scimus quae fuerit Choerili aetas. Is quo tempore natus sit non fertur. Apud Archelaum regem commorans mortem obiit. Quid praeterea de eius aetate constet iam supra diximus. Herodoto quoniam amor et discipulus eius dicitur aetate fuit inferior. Olympiadis autem 94 initio annis iam confectus fuisse non potest cum hoc fere tempore ut Lysandri facinora carminibus efferret eius semper comes fuerit et paullo post in Macedoniam se contulerit.[6]) Hinc satis apparet quo fere tempore Choerilus natus sit. Cum enim Herodoti tempus natale veteres ol. 74 ascripserint, Choerili annus natalis hoc tempore posterior putandus est. Nec plus septuaginta annorum

[1]) Eudoc. viol. ed. Flach p. 742: ... ἔγραψε δὲ ἐπιστολὰς πολλὰς καὶ ἐπιγράμματα καὶ κωμῳδίας. Flachii opinio arbitrantis haec verba e vitis quae antecedunt Christodori et Chionidae perperam in Choerilos translata esse sine dubio falsa est. Quod enim haec verba apud Pseudoeudociam leguntur, in Suidae codicibus nostris non item, mirum videri vix potest cum ad Choerilum Samium relata nimis manifesto inepta sint quam ut ideo omissa esse non possint. Nihil est igitur quod ea quondam apud Suidam lecta esse negemus. Ad Choerilos autem ea pertinere verbo κωμῳδίας certum est quod ut ad Choerilum comicum referamus cum ipsius de Choerilis loci natura tum verba ἐπὶ δὲ τῶν Περσικῶν νεανίσκον ἤδη εἶναι postulant.

[2]) Hesych. Χοίριλον Ἐκφαντίδος· Κρατῖνος· τὸν Ἐκφαντίδος· οὕτως εἶπεν αὐτὸν τὸν Χοίριλον.

[3]) Suid. s. v.: Πρατίνας. ἀντηγωνίζετο δ'Αἰσχύλῳ τε καὶ Χοιρίλῳ ἐπὶ τῆς οʹ ὀλυμπιάδος.

[4]) cf. Naeke, p. 46 sqq.

[5]) cf. Naeke, p. 37 sqq.

[6]) cf. Naeke, l. c. p. 21—29.

senex fuisse potest cum mortem obiret quoniam non multo ante eam Lysandro se comitem adiunxit. Itaque Naekius ut pleno numero uteretur septuaginta annorum senem eum mortem obisse statuens annum natalem in ol. 77 posuit quod tempus ut cum omnibus de Choerili aetate testimoniis convenit, a vero non procul abest. Iam enim cui olympiadi nascens Choerilus ascriptus sit, verba κατὰ Πανύασιν τοῖς χρόνοις nobis indicant quoniam fuerunt qui nascentem Panyassin ol. 78 ascripserint. Quare apparet Choerilum quem circa ol. 77 natum esse oportet eidem olympiadi nascente ascriptum esse ac Panyassin quippe qui eiusdem aetatis fuerit. Nam qui Panyassin quod circa ol. 80 necatus est olympiadi 75 florentem ascripserunt, Choerilum eius aequalem nisi inepte dicere non poterant. Qui autem aequales eos dixerunt, olympiadibus diversis paullumque distantibus eorum tempora natalia ascripsisse non queunt. Hoc enim si fecissent, utriusque tempus natale oportebat exploratum ac certum fuisse id quod nemo erit qui credat praesertim cum de Panyassidis aetate dissensio fuerit. Quoniam igitur oportet fuisse qui Panyassin et Choerilum aetate pares factos eidem olympiadi coniunxerint, Panyassin florentem rursus initio belli Peloponnesiaci coniunctum habemus.

Nunc videamus quot testimonia a contraria parte eorum stent, qui Panyassin florentem in ol. 75 posuerunt. Tria iam supra cognovimus. Primum de Panyassidis nece erat. Alterum continebatur verbis ἦν ἐπὶ τῶν Περσικῶν, tertium verbis κατὰ δέ τινας πολλῷ πρεσβύτερος quae verba ex alio atque illa auctore sumpta esse vidimus. Nunc quartus testis accedit is qui poesin epicam exstinctam a Panyasside ad vitam reductam esse dixit.[1]) Hoc enim nemo dicere potuit nisi qui Choerilo eum putavit superiorem. Dixerit forte quispiam ante eundem Choerilum Pigram poetam epicum exstitisse. Qui cum Artemisiae frater sine dubio ol. 75 florens coniunctus sit Panyassin eo superiorem fuisse oportere ut epicam poesin recreasse dici posset. Sed Pigrae nulla est ratio habenda. Tres enim de Panyassidis aetate opiniones fuisse nihil est cur credamus. Ac satis obscurus poeta Pigres fuit ut optimo iure ne Panyassidis de poesi epica recreata meritum obscuraretur, neglegi posset.

Consilio ne quaestio nimis implicaretur adhuc reservavimus Eusebii Arm. et Hieronymi testimonium[2]) qui Panyassin ol. 72. 4 illustrem haberi ferunt. Quod testimonium etsi nunc omni momento caret tamen accuratius tractabimus quia omnibus adhuc longe maximo videtur impedimento fuisse quominus de Panyassidis aetate rerum condicionem recte perspicerent.

Nullius momenti hoc testimonium nunc esse diximus idque optimo iure, ut nobis videtur. Nam Suidae illa de Panyasside verba ἦν ἐπὶ τῶν Περσικῶν ad annum pugnae Marathoniae referre quam perversum sit iam supra demonstravimus. Tertia autem de Panyassidis aetate opinio Eusebii testimonio tradi non potest. Nam non plus duas de ea opiniones fuisse ex iis satis apparet quae apud Suidam de hac re exponuntur. Quoniam igitur illud testimonium oportet ad alterutram opinionem applicatum esse, Panyassin ol. 72. 4 ab iis ascriptum esse apparet, qui eum florentem in ol. 75 posuerunt. Illustris enim Panyassis ol. 72. 4 haberi non poterat, si ol. 78 natus putabatur.

Sed curnam si ol. 75. 1 florens coniungebatur, ol. 72. 4 ascriptus est? Rectene an falso huic tempori ascriptus est? Num fieri omnino potuit ut recte ei ascriberetur?

Primo dubium videtur an synchronismi causa ei ascriptus sit, quae Rohdii[3]) opinio est. Sed complures ob causas ea opinio probari non potest. Ecquis enim in aequalium numero

---

[1]) Suid. s. v.: Πανύασις. ὃς (Παν.) σβεσθεῖσαν τὴν ποιητικὴν ἐπανήγαγεν.

[2]) Eusebi chronic. II, p. 102. 103 versio Arm.: Panyasus poeta cognoscebatur. Hieronymus: Panniasis poeta habetur inlustris.

[3]) l. c. p. 208 Annot.

fuit cui Panyassis illi anno vel olympiadi ascriptus ut aequalitas significaretur coniungi potuerit? Nisi Pigres nemo epicus tum fuit aequalis. Ac Pigres quin Artemisiae frater olympiadi 75 item ac Panyassis ascriptus sit nemo dubitabit. Etiamsi autem florens diverso tempori ascriptus esset ac Panyassis, tamen synchronismo eos nemo coniunxisset quin Pigram obscurum Panyassidi claro accommodaret qui ol. 75 floruit. Neque vero olympias 72 et quae circa eam sunt idoneae fuerunt quibus aequalis vice Panyassis coniungeretur. Nobilitate enim insignes ut cum olympiade 75 vel 87 vel similibus aequari possent in temporum ratione non fuerunt. Neque tum floruit cui Panyassin aequalem coniungi potuisse sciamus. Ita vero aequales synchronismi causa inter se coniunctos esse ut nullo florente tempori obscuriori coniungerentur nemo erit qui credat.

Immo qui Panyassin in ol. 75 posuerunt, eosdem significaturos qui Panyassidi fuerint aequales nulla alia olympiade nisi 75 usos esse pro certo habere licet. Ipsius igitur rei natura ac ratio postulat ut Panyassin ol. 72. 4 synchronismi causa ascribi potuisse negemus. Insigne vero hoc tempus in Panyssidis vita aliqua re fuisse probabile non est. Nam si insigne fuisset, alia verba legeremus atque ἐγνωρίζετο (Sync. p. 472. 4) et illustris habetur (Hieronym.) quae verba nihil amplius nisi aetatem significant. Panyassis autem qui florens ol. 75 coniunctus sit, ol. 72. 4 florens ascribi non poterat quin hoc testimonium cum illo repugnare videretur. Ac dubitandum est num veteres de Panyassidis vita tam multa comperta habuerint ut scientes in eius vita esse quod ad ol. 72. 4 pertineret, eum tamen ol. 75 florentem coniungerent.

Quodsi Panyassis ol. 72. 4 falso ascriptus est cuinam tempori fuit ascribendus? De hac re magna dubitatio iam non potest esse quoniam eum florentem ol. 75 ascriptum esse certum est. Vidimus enim ad hanc rationem Eusebii testimonium applicatum esse oportere, quod haud dubie spatio deficiente ab ol. 75. 1. in ol. 72. 4 remotum est. Nam saepius quae ol. 75 ascribi debuerunt, falso tempori vel superiori vel inferiori ascripta sunt. Ac tam multa huic olympiadi ascribenda erant ut spatium facile deficere posset. Sine ulla igitur audacia aut violentia Panyassin ol. 72. 4 ascriptum ol. 75. 1 ascribere possumus, praesertim cum non solum ab hac olympiade, sed etiam ab aliis propinquis res ascriptae longius remotae sint.

Sed videamus quomodo res se habeat. Pindarus quidem et Simonides quin ol. 73. 2 falso ascripti sint et ol. 75 ascribi debuerint, dubium non videtur. Pindarum enim ol. 75 floruisse veterum consensu constat.[1]) De Simonidis autem aetate dissensio esse non poterat. Quo enim tempore natus sit ipse indicavit. Et verba οἱ δὲ ἐπὶ τῆς ξβʹ ὀλυμπιάδος e Suidae loco qui de eius aetate est[2]) eicienda esse iam supra demonstravimus. Intellegi igitur non potest quamobcausam olympiadi 73 illi ascripti sint quos si aequales fuisse in temporum tabula significandum erat sola ol. 75 apta erat cui coniungerentur. Idem enim significare conantibus nobis ipsis reliquae omnes se praebent ineptas.

Nunc ad eos transeo qui apud Hieronymum ol. 70. 1, apud Armenium ol. 69. 3 ascripti sunt. Ii omnes neutri anno recte ascripti esse queunt. Hellanicus enim qui tum laude floruisse dicitur,[3]) ab aliis ol. 71 natus fertur[4]) atque est cur eum etiam multo post hoc tempus natum esse putemus. Democritus autem quem et ipsum floruisse illi dicunt, multis annis post ol. 70

---

[1]) cf. Rohde Rh. M. 33, p. 188: „Die Ansetzung der ἀκμή des Pindar auf die Zeit der Περσικά war durchaus stereotyp.“ — De Simonide cf. Rohde l. c. p. 187.

[2]) Suid. s. v. Simonidis Jul. — cf. p. 13.

[3]) Hieronymus: Hellanicus historiografus et Democritus filosofus et Heraclitus cognomento tenebrosus et Anaxagoras fysicus clari habentur. Hellanicum cum his philosophis inepte coniunctum esse manifestum est.

[4]) cf. Diels Rh. M. 31, p. 48 sqq. cf. v. Wilamowitz, Herm. XI, 292 qui eum ol. 81 demum fere natum esse demonstrat.

natus est cum se Anaxagora senescente iuvenem fuisse ipse testis sit.[1] Reliquos qui loco nominantur omittimus. Nam locum falso tempori ascriptum esse satis apparet.

Tertium locum de Pindaro affero, qui florens[2] apud Hieronymum ol. 76. 4, apud Eusebium Arm. ol. 77. 1 ascriptus habetur. His autem annis nisi falso ascribi non potuit. Nam Pindarus tertio se olympiadis anno natum esse ipse dixit ex quo appareret.[3] Ac florens bello Persico reliquorum consensu coniungitur. Accedit vero quod Hieronem apud Hieronymum ol. 76. 2, apud Armenium ol. 76. 4 ascriptum qui Pindaro antecedens memoratur ab ol. 75. 3 remotum esse certum est.[4] Satis igitur habemus cur Pindarum aut primo aut tertio ol. 75 anno ascribendum fuisse arbitremur. Offendi enim in eo non debet quod si recte Eusebium mutavimus. Pindarus ol. 75 bis ascriptus habetur, semel solus, semel cum Simonide coniunctus. Immo cum memorandi hae rationes et causa et vi diversae sint, res nihil miri habet. Synchronismo enim nihil amplius significatur nisi qui certo tempore fuerint aequales. Ex quo cum intellegi non possit quo quis tempore natus sit vel floruerit, hoc suis verbis dicendum erat.

Haec exempla ad viros claros attinebant. Accedunt vero alia quae ad res attinent. Pugnam Marathoniam ol. 72. 3 ascribendam quam Armenius silentio praetermittit, Hieronymus falso ol. 72. 1 ascribit. Pugnas apud Plataeas et apud Mycalen commissas Armenius parum accurate ol. 75. 3 ascribit, Hieronymus etiam perversius ol. 76. 1. Ille Athenas a Xerxe ol. 74. 2 incensas esse dicit, hic ol. 74. 4, cum in ol. 75. 1 res ceciderit. Aegyptii qui Herodoto auctore (VII, 1) quarto post pugnam Marathoniam (= ol. 73. 3) a Persis defecerunt, apud Armenium ol. 72. 4, apud Hieronymum ol. 73. 1 defecisse dicuntur. Aeginetarum (Arm.: Aegytiorum) principatus maritimus quem illi decem annos usque ad Xerxis transitum obtinuisse apud Armenium dicuntur, ab eodem ol. 73. 3 ascriptus est, cum ol. 72. 3 fuerit ascribendus. Fabiorum caedes ab Hieronymo ol. 72. 4 ascripta ol. 75. 4 ascribenda fuit.[5] Romani in Algido monte obsessi et a Cincinnato liberati cum anno ol. 80. 3 utendum fuerit, ab Hieronymo ol. 72. 4 coniunguntur.[6] Gelo Syracusis rerum potitus est ol. 73. 4[7] non ol. 73. 1 cui anno Hieronymus rem ascribit quam Armenius item ac Fabiorum interitum et Romanorum obsessorum liberationem plane omittit. Hieronem cum dominatum ol. 75. 3 acceperit,[8] Armenius ascribit ol. 76. 3, Hieronymus ol. 76. 2 et ol. 75. 4.

Plura afferre non opus est. Restat nunc ut quos annorum numeros ab exspectandis abhorrere vidimus, hac tabula comprehendamus.

Res.	Eus. vers. Arm.	Hieron.	temp. verum.
Hellanicus historiografus et Democritus filosofus et Heraclitus cognomento tenebrosus et Anaxagoras fysicus clari habentur.	ol. 69. 3	70. 1	multo post
Bellum quod in Marathone gestum est.	—	72. 1	72. 3
Panyassis poeta habetur inlustris.	72. 4	72. 4	75. 1
Trecenti nobiles Fabiae familiae a Veientibus caesi.	—	72. 4	75. 4

1) cf. Diels, l. c. p. 27—29.
2) Hieronymus: clarus habetur, Euseb. Arm. (Schoene): florebat (erat).
3) cf. Tycho Mommsen, Pindaros, p. 29 sqq., Bergk, frg. 175.
4) cf. Diod. XI, 38. cf. Fast. Hell. ed. Krueger.
5) Fischer, Röm. Zeittafeln, p. 23.
6) cf. Fischer, Röm. Zeittafeln, p. 27.
7) cf. Diod. XI, 38.
8) cf. Diod. XI, 38.

Res.	Eus. vers. Arm.	Hieron.	temp. verum.
Cum in Algido monte Romani milites obsederentur, a dictatore Quintio Cincinnato liberati sunt.	—	72. 4	80. 3
Mare obtinuerunt Aeginetae (Aegyptii) annos decem usque ad Xerxis transitum.	73. 4	— (67. 4)	72. 3
Aegyptus recessit a Dario.	72. 3	73. 1 (2)	73. 3
Gelo obtinuit Syracusas.	—	73. 1	73. 4
Pindarus et Simonides lyrici poetae insignes habentur.	73. 2	73. 2	75. 1
Xerxes cum Athenas venisset, incendit urbem sub principe Callia.	74. 3	74. 4	75. 1
Bellum quod in Thermopylis gestum est et apud Salaminam navale certamen.	75. 2	75. 1	75. 1
Bellum in Plataeis et in Mycale.	75. 3	76. 1 (4)	75. 2
Hieron Syracusis regnat.	76. 4	75. 4 et 76. 2	75. 3
Pindarus clarus habetur.	77. 1	76. 4	75. 1 (3?)

Maxima igitur apud Hieronymum et apud Armenium perturbatio est. Neque ullius est momenti quod Panyassis cum ab utroque ol. 72. 4 ascribatur, ab Eusebio eidem anno videatur ascriptus esse. Nam ab Eusebio illi perturbationem acceperunt, quam apud eum tantam fuisse oportet ut etiam rerum ordo dubius esset quo Hieronymus et Armenius saepius inter se differant. Apud hunc enim Panyassis post Aegyptiorum defectionem, apud Hieronymum ante eam commemoratur. Pugnae ad Plataeas et ad Mycalen commissas Aeschylo poetae Armenius anteponit, Hieronymus postponit. Apud Armenium Sophocles poeta exsistens nominatur ante Themistoclis ad Persas fugam, apud Hieronymum post eam. Aeginetarum principatum ascribit ol. 73. 4 Armenius, ol. 67. 4 Hieronymus. Ac saepius ille omisit quae quoniam apud hunc feruntur, apud ipsum Eusebium defuisse non possint. Quae enim Hieronymus de Gelone, de Fabiis occisis, de Romanis in Algido monte obsessis ac liberatis, de pugna Marathonia dicit, apud Armenium desunt quem si ea omisisse arbitremur quod apud Eusebium nimis confusa atque incerta videbantur, vix erremus.

Quae cum ita sint facere omnino non possumus quin Panyassin a suo anno remotum et falso loco insertum esse arbitremur. Neque enim ideo ut ante ol. 75 floruisse videretur nec propter ullam rem in vita insignem nec per synchronismum ol. 72. 4 ascriptus esse potest. Ac saepissime res, quae apud Eusebium hoc loco memorabantur a suis annis remotas esse vidimus. Qui vero apud Hieronymum post Panyassin memorantur, Fabii occisi et Romani liberati item ac Panyassis falso loco inserti ac longe a suis annis remoti videntur esse. Quoniam igitur res complures eodem loco perverso memorantur, hunc locum quondam idoneum fuisse apparet qui rebus compleretur quae deficiente spatio suo loco ascribi non possent. Atque hanc ob causam Panyassis in ol. 72. 4 quin relatus sit non est cur dubitemus cum in Eusebii tabula olympiadi 75 tam multa fuerint ascribenda ut facillime spatium deficere posset. In hanc enim olympiadem cadunt quae memorantur de Athenis incensis, de pugnis in Thermopylis, apud Salamina, apud Plataeas, apud Mycalen commissis, de Piraeo munito, de Hierone, de Panyasside, de Simonide et Pindaro, de Pindaro florente.

Sed haec hactenus. Satis enim perspicuum est quam immerito Hieronymi et Armenii testimonio fides habita sit, quam falso ii Panyassin ol. 72. 4 ascripserint. Qui si suo loco reddendus est, ol. 75. 1 ascribi debet.

Postremum est ut quae de Panyassidis aetate demonstravimus, Avieni testimonio ab omnibus adhuc neglecto confirmemus. Id enim nisi aetatibus re vera multum inter se distantibus veteres Panyassin coniunxerunt, intellegi omnino non potest.

Invenitur locus in Avieni Arateis quo carmine Arati Phaenomena rebus ab Avieno additis amplificata Latine redduntur. Et ab ipso Avieno locus additus est quem tractaturi sumus. Ab Arato enim compluribus versibus ad Panyassin declinans huic aetate dicit longiore id contigisse ut rerum exordia arcana erueret. Herculis enim draconem interficientis inter stellas imaginem apud Aratum nomine carere qui ullum esse ipse negaret. Neque ab eodem narrari quamobcausam Hercules draconem interfecisset. Qua de re Panyassin esse auctorem.

Versus hi sunt:

v. 172—176. Avieni Aratea, ed. Breysig.

Illa laboranti similis succedit imago
protinus expertem quam quondam dixit Aratus
nominis et cuius latuit quoque causa laboris
Panuasi sed nota tamen, cui longior aetas
eruit excussis arcana exordia rebus.

Avieni esse haec de Panyasside verba, non Arati iis ipsis apertum est. At unde terrarum Avienus comperit quamdiu vixerit Panyassis? De hac enim re nihil veteribus traditum fuisse pro certo habere licet. Neque vero habemus ex quo appareat inter grammaticos veteres unquam fuisse qui Panyassidis aetatem longam esse declaraverint. Erravit igitur sine dubio Avienus noster qui ipse quomodo error ortus sit nolens indicat verbis: Cui longior aetas eruit excussis arcana exordia rebus. Haec enim verba quamvis in loci sententiam conveniant, tamen in Panyassin non conveniunt, ut sublimitate quadam ac doctrinae specie Avieni ignorantiam sunt occultatura. Nam Panyassin rerum exordia arcana eruisse dicere ineptum est nec dici a quoquam potuit nisi qui Panyassidis carmina non legit. Atque unde ea Avienus sumpserit quae de dracone ab Hercule interfecto Panyassin sequens narrat, ex eo perspicuum est quod scholion quoddam[1]) ad Germanici Aratea pertinens, quae ab Avieno neglecta esse non possunt, de hac re omnia continet quae Avienus profert. Qui Panyassidis ignarus cur longiorem eius aetatem dixerit iam facile est intellectu. Scire enim haud dubie cupiens quo tempore Panyassis vixerit eius vitam inspexit. In qua cum ab aliis tempori belli Peloponnesiaci coniunctus ab aliis multo superior ille ferretur, facile Avienus eo adduci potuit ut longiorem eius aetatem fuisse opinaretur. Atque ita sine dubio evenit ut quod de Panyassidis tum obscuri aetate nihil scivit, de ea doctrinam recenter paratam obiter ostentaret. Nam doctrinae ostentatio manifesta est cum sine ulla necessitate ab Arato declinans Panyassin eiusque aetatem Avienus memoret.

Longe igitur re vera inter se distant aetates quibus apud veteres Panyassis florens coniunctus est cuius florem alii posuerint in tempore belli Persici, alii in primis temporibus belli Peloponnesiaci. Quibus de opinionibus quid iudicandum nobis sit, alio loco disseremus.

---

[1]) v. 64. Vol. II, p. 42 Buhl. Apud Tzschirnerum l. c. frg. 10.